

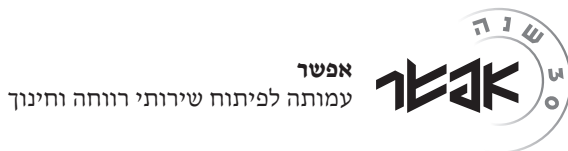
מכגש

לעבודה חינוכית-סוציאלית

כרך כ"ב • גיליון 40

טבת תשע"ה – דצמבר 2014

יוצא לאור על ידי:

בשיתוף עם:

התשמע קולי? מחקרים חדשניים בתרפיה במוסיקה

עורכות: דורית אמיר וכוכבית אלפנט

קריית ביאליק: אה, 2012 (375 עמודים)

רחל לב-ויזל

זהו ספר ראשון בישראל בתחום המחקר בטיפול במוזיקה. הספר כולל מאמרים המבוססים על מחקרים שנעשו בישראל על ידי מטפלים במוזיקה, במטרה לבסס את התחום כדיסציפלינה ייחודית בתחום הטיפול בכלל ובטיפול באמנויות בפרט. המאמרים בספר מיועדים הן לקהל המטפלים במוזיקה והן לאנשי מקצוע מתחומי הטיפול והחינוך ולמוזיקאים. בהקדמה העורכות מסבירות פילוסופיה ועקרונות של מחקר ושיטות איכותניות וכמותניות. הספר מחולק לשלושה שערים: שני השערים הראשונים הם מאמרים המתייחסים למחקרים שעוסקים בעולמם של פעוטות, ילדים ומתבגרים (שער ראשון) ובעולמם של מבוגרים (שער שני). השער השלישי מוקדש לעולמם של המטפלים במוזיקה. שערים אלו מאפשרים לקורא, בין אם הוא מטפל במוזיקה או איש מקצוע מתחום אחר, לבחון את הנרטיב של המטופלים על פי שלב התפתחות מול הנרטיב של המטפלים במוזיקה. למעשה, שערים אלו מאפשרים לקורא להבין את הדיאלוג והשיח (באמצעות מוזיקה) בין מטפל ומטופל.

המאמרים בנויים באופן אחיד במובן זה שהם מכילים תאוריה, ידע מחקרי עדכני וניסיון בשדה. ידע המובא לקורא בצורה זו מאפשר לו להתאים את החומר החדש שקרא למסגרת העיסוק שלו, על פי צרכיו. נוסף על כך, הידע העשיר בשיטות מחקר מגוונות המובא במאמרים השונים, יש בו כדי לכוון את הקורא המעוניין בעשייה מחקרית לשיטה שיכולה להתאים עבורו בייזום מחקר חדש.

שער ראשון, כאמור, עוסק בעולמם של פעוטות, ילדים ומתבגרים. בשער זה חמישה מאמרים: המאמר הראשון עוסק במשמעויות והקשרים של אלתור בפסנתר בקרב ילדים צעירים בפנימייה. המשמעות של יכולת אלתור קשורה להתמודדות מוצלחת עם מצבי חיים וגורמי לחץ. ד"ר מאיה יאיר ופרופ' דורית אמיר מציגות את האלתור ככלי להערכת פרופיל אישיותי באמצעות הצגת שלושה מקרים.

המאמר השני, שנכתב על ידי ד"ר אפרת רוגינסקי וד"ר אבי גלבע, עוסק ביעילות של טיפול דיאדי באמצעות מוזיקה בקרב ילדים הסובלים משיתוק מוחין ואמותיהן. מטרת טיפול זה הייתה לשפר את התקשורת והקשר בין הילדים לאמהות. אף שהמאמר מציג דוגמה לטיפול יחיד, ניתן להקיש ממנו על האפשרויות הגלומות בטיפול דיאדי כזה לאוכלוסיות של בעלי מוגבלויות ובני משפחותיהם.

המאמר השלישי, שנכתב על ידי ד"ר כוכבית אלפנט (אחת מעורכות הספר), עוסק בשירי ילדים כאמצעי תקשורת בקרב ילדים עם תסמונת רט. אף שהמאמר מבוסס על מחקר מקרים יחידני (שבעה מקרים), יש בו כדי להאיר את האפשרויות הרבות הנוספות ליצירת תקשורת חיובית בין ילדים הסובלים מקשיי תקשורת מילולית מקובלת. העושר התקשורתי הגלום בשימוש בשירים, גם אם הובא באמצעות תמונה ובשירה, הניע ליצירת קשר, ולמעשה אפשר לילדים אלו "לצאת מהבועה" וליצור קשר עם העולם הסובב.

המאמר הרביעי עוסק בהשפעת טיפול במוזיקה על התנהגויות תקשורתיות ספונטניות של פעוטות עם שתל קוליארי. ד"ר דקלה כרם מצאה כי טיפול במוזיקה הוא יעיל לשיפור תקשורת כאשר הוא חלק בלתי נפרד ממערך טיפול כולל (פיזי ונפשי).

המאמר החמישי, שנכתב על ידי דפנה פרדקין וד"ר אהוד בודנר, עוסק במאפייני שירי דיכאון מזרחיים בקרב מתבגרים. מחקר קודם, של עליזה שנהר, עסק בכל הרצף – מביטויי דיכאון של מתבגרים ועד מחשבות אבדניות בקרב מתבגרים שהתאבדו. עבור מתבגרים החווים דיכאון, משמעות השירים שמבטאים את תחושותיהם וההיקשרות אליהם, הן ברמה אינדיווידואלית והן ברמה חברתית של השתייכות לשוליים, יש בהן כדי להראות עד כמה המוזיקה היא מרכיב חיוני להתייחסותם של אנשי המקצוע.

השער השני עוסק בעולמם של המבוגרים וכולל שני מאמרים: המאמר הראשון, של ד"ר בן סימון, עוסק בתרפיה קבוצתית באמצעות מוזיקה בקרב חיילים הסובלים מפוסט-טראומה. מספר החיילים בישראל הסובלים מתסמונת זו הולך וגדל עם האירועים הביטחוניים התכופים בארץ. טיפול קבוצתי נמצא במחקרים רבים יעיל ומועיל מאוד לאנשים שסבלו ממצוקה בעקבות אירועים טראומטיים. יש במוזיקה כדי להקל ולהוות אנטיזה לקולות המאיימים, כמו גם לאפשר ביטוי אחר (שמיעתי ותחושתי) למצוקה שלעתים אינה יכולה להתבטא באמצעות מילים. הכותב מפרט במאמר את אפקט תנועת המוטלת כמודל טיפולי, המציג את התנועה בין הטראומה להחלמה באמצעות המוזיקה והמילים.

המאמר השני, של ד"ר כוכבית אלפנט ורינה שטדלר, עוסק בהעצמה של משתתפים במקהלות מקבוצות שוליים. המאמר מתבסס על מחקר פעולה שיתופי, שמשמעותו שיתוף ודיאלוג דמוקרטי בין המשתתפים (הנחקרים) והחוקרת. ייחודו של המחקר הוא הן בשיטת המחקר והן בשימוש ביצירת קבוצה או קהילה בעיסוק באמנות, במקרה זה במוזיקה, כמשימה והנאה גם יחד.

השער השלישי, העוסק בעולמם של המטפלים, מכיל חמישה מאמרים. המאמרים בוחנים לא רק את התפיסות, הזהות המקצועית והייחודיות של המטפלים במוזיקה, אלא גם מביאים נקודות מבט של השימוש של מטפלים במוזיקה בהיבטים חיוביים של צמיחה; לדוגמה, פרופ' דורית אמיר חוקרת את ההומור כחלק בלתי נפרד מהטיפול במוזיקה, ד"ר נחמה יהודה בוחנת את אנשי המקצוע ומוזיקאים בכלל מהיבט של שונות רב-תרבותית בתחום המוזיקה עצמה, ואילו לילך יונה בלכמן וד"ר אילת דסה בוחנות,

כל אחת במאמרה, את הבחירה של מטפלים באוכלוסיות טיפול (נושא ובעיה). זאנה שולקלפר יגאלי בוחנת את השינוי העובר על מוזיקאיות מהגרות אשר לומדות טיפול במוזיקה, מבחינת התפיסה העצמית ותפיסת המקצוע.

לסיכום, הספר הוא ייחודי ופורש בפני הקוראים ידע בעל חשיבות רבה, הן ברמת ההבנה הכללית והן ברמת השימוש היישומי במוזיקה. השילוב בין מחקר אמפירי, גם אם אינו כולל אוכלוסיות נבדקים גדולות כפי שמקובל במחקרים חברתיים כמותניים, חיוני לביסוס וקידום של תחום הטיפול באמנויות, ובתוכו הטיפול במוזיקה. נראה כי יש מקום לפתח מתודולוגיות מחקר חדשניות התואמות תחום זה.

תיקון טעות

בכרך כ"ב, גיליון 39, עמ' 133 שורה 3, במקום Teories צריך להיות Theories.